

Blc. Đinh Thúy Yến

Từ cổ chí kim, giai nhân cũng như những bông hoa tươi đẹp luôn luôn là một bảo vật thượng đế đã ban cho loài người. Người ta đã dùng tên hoa đẹp mà đặt cho người và những trường hợp lấy tên người đặt cho hoa cũng không phải là hiếm.

Tên các giống hoa lan thường được đặt tên theo màu sắc, hình dáng, địa danh còn có tên các nhà khoa học gia, tên những người có công trong việc tìm kiếm, nuôi trồng để vinh danh những vị này. Như vậy cũng chưa đủ, người ta lại còn lấy tên của các mệnh phụ phu nhân mà đặt tên cho hoa nữa.

Nếu bạn là người yêu thích hoa lan, khi vào mấy trang Web để tìm những bông hoa khác lạ, bạn sẽ thấy Blc. Đinh Thúy Yến. Bạn không khỏi ngạc nhiên khi thấy hàng loạt vườn lan nổi tiếng ở Hoa Kỳ, Pháp, Brazil quảng cáo cho cây lan này. Bạn lạ lùng tự hỏi người phụ nữ Việt Nam này là ai mà lại có tên xuất hiện trong danh mục hoa lan quốc tế?

Truy cập theo tài liệu ghi chép trong danh bạ các hoa lan của hội Royal Horticulture Society (RHS) Anh Quốc, nơi công nhận chủ quyền thương mại của các giống hoa lan. Năm 1974, nhà nuôi lan danh tiếng tại Florida, Hoa Kỳ JONES & SCULLY đã đăng ký bản quyền thương mại của cây lan *Brassiolaelio cattleya* viết tắt là Blc. Đinh Thúy Yến. Cây lan này được ghép giống bởi 2 cây Bl. Lorraine Shirai và cây Blc. Jewel Glo. Cũng xin được nói cho rõ là lấy nhị đực của cây Blc. Jewel Glo ghép vào với hoa của cây Bl. Lorraine Shirai. Cây lan lai giống này mang tên Blc. Đinh Thúy Yến ‘Orchiglade II’ ra hoa đỏ vàng cam rực rỡ.

Chúng ta cũng nên biết rằng bản quyền thương mại đã là nguyên nhân những vụ thưa kiện rắc rối và số tiền phạt vạ lên rất cao cho những kẻ manh tâm ăn cắp tác quyền. Theo luật về tác quyền, kể từ đó trở về sau, bất cứ ai ai khi cây 2 cây Bl. Lorraine Shirai và Blc. Jewel Glo đều phải đặt tên là Blc. Đinh Thúy Yến dù rằng ghép ngược hay xuôi. Tên cây thụ phấn và ra kết trái tức là cây mẹ được viết trước, ghép ngược tức là lấy nhị của cây Bl. Lorraine Shirai bỏ vào hoa của cây Blc. Jewel Glo. Mấy năm sau một nhà trồng lan

ở Hawaii, Carmela Orchids, lại ghép giống 2 cây này. Khi cây lan mới nở hoa, Carmela Orchids mang đi triển lãm và đoạt giải nhì của Hội hoa lan Hoa Kỳ: Award Merit, American Orchid Society (AM/AOS) và cầu chúng bản quyền thương mại với tên Blc. Đinh Thúy Yến ‘Carmela Orchid’ AM/AOS. Tuy nhiên hoa của Carmela Orchids màu khác hẳn với màu của cây do Jones & Scully, bởi vì khi ghép giống bằng hạt tuy cùng do một quả lan có một số sẽ giống cây cha và một số giống sẽ giống cây mẹ và chúng hoàn toàn khác nhau. Vì vậy hoa của cây Blc. Đinh Thúy Yến ‘Orchiglade I’ không đẹp bằng cây số II. Chỉ có phương pháp cây mô (Mericlone) tức là cây bằng tế bào của rễ hay mầm cây mới hoàn toàn giống nhau 100%.

Rồi những năm sau đó các cây lan ghép giống từ cây Blc. Đinh Thúc Yến với các cây lan khác lần lượt ra đời. Nhà trồng lan Fordyce Orchids do cặp vợ chồng Sue & Frank Fordyce làm chủ tại Livermore, California, nổi tiếng vì đã cấy giống nhiều cây Cattleya đẹp để cũng ghép cây Blc. Đinh Thúc Yến với cây Slc. Madde Fordyce ra một giống lan mới hoa màu đỏ rất đẹp.

Ngày nay trên thị trường thương mại cũng như người yêu chuộng loài lan Cattleya đều thích dùng cây Blc. Đinh Thúc Yến như một cây chính yếu để ghép giống cho nhiều cây lan khác. Xin kể một vài cây đã được ghép giống với cây lan Blc. Đinh Thúc Yến:

- Blc. Đinh Thúc Yến x C. Chocolate Drop
- Blc. Đinh Thúc Yến Carmela AM/AOS x Lc. Dorothy Warne Favor
- Blc. Đinh Thúc Yến x Lc. Owen Homes Betty
- Blc. Đinh Thúc Yến x Blc. Waikiki Sunset
- Blc. Honolulu Sunset x Blc. Đinh Thúc Yến
- Blc. Sunset Bay x Blc. Đinh Thúc Yến
- Blc. Déesse x Blc. Đinh Thúc Yến
- Blc. Gold Digger x Blc. Đinh Thúc Yến

Đến đây chúng ta muốn biết Đinh Thúc Yến là ai? Xin thưa đó là phu nhân của Thủ tướng Trần Thiện Khiêm. Người viết có hân hạnh gần gũi với ông bà Khiêm khi ông giữ chức Tư lệnh Sư Đoàn 7 Bộ binh tại Biên Hòa vào năm 1958. Ngày ấy mỗi khi rảnh rỗi, ông và tôi đi thường săn khí tại Long Thành, Bà Rịa, khi tại Phước Tuy, Định Quán hay Blao v.v... Chúng tôi say mê săn bắn đến nỗi có kẻ ganh ghét nói với bà Khiêm và vợ tôi rằng chúng tôi đi săn “Nai móng đỏ”. Sau này, ông tâm sự rằng đó là thời kỳ đẹp nhất trong cuộc đời binh nghiệp của ông. Vì không phải là Cần Lao, Công giáo cho nên ông đang giữ chức Tham Mưu Trưởng, Bộ Tổng Tham Mưu bỗng dưng vô cớ lại xuống Tư lệnh Sư đoàn. Nhưng thôi ta hãy bỏ qua những việc bất công vô lý này và chính trị rắc rối, phức tạp về sau và mà hãy trở về câu chuyện hoa lan.

Vào khoảng năm 1972, một người Hoa Kỳ rất yêu thích hoa lan làm việc tại Việt Nam đã đến xin phép lấy tên bà Khiêm, khuê danh Đinh Thúc Yến để đặt tên cho cây lan ông ta đã ghép giống. Cũng vào dịp này, người Hoa Kỳ đó có xin phép bà Nguyễn văn Thiệu đặt tên cho cây lan mang tên Blc. Mai Anh. Ngay cả những vị phu nhân của Tổng thống Hoa Kỳ như Bush, Carter, Ford v.v... đều được dùng để đặt cho hoa lan, nhưng có lẽ những hoa này không được đẹp cho nên không thấy mặt thấy tên trên thị trường hoa lan quốc tế. Ấu cũng là một vinh dự cho người phụ nữ Việt Nam mang tên Đinh Thúc Yến.

Bà Trần Thiện Khiêm tuy không phải là một tuyệt thế giai nhân, nhưng là một người đẹp nhất trong số các mệnh phụ phu nhân. Bà là một người lịch sự, khéo léo ăn nói, rất nhã nhặn và mềm mỏng đối với mọi người.

Ngày 17 tháng 11, năm 2004 tại Virginia, bà đã từ giã cuộc đời tục lụy, đầy những đua chen, tranh chấp thấp hèn, đi vào bên kia thế giới. Bà mất đi, nhưng những bông hoa tươi đẹp mang tên bà, cũng như con cháu của các cây lan này đã và sẽ tiếp tục tăng thêm làn hương quý phái, màu sắc long lanh, huy hoàng cho loài lan kỳ diệu vốn đã được mệnh danh là bà chúa của muôn hoa (Cattleya, The Queen of flowers).